

Економіка

УДК 330.3, 339, 339.5

Кондратенко Віктор Ігорович

студент

Державного торговельно-економічного університету

Науковий керівник:

Шниркова О. О.

кандидат економічних наук, доцент кафедри світової економіки

Державний торговельно-економічний університет

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРІОРИТЕТІВ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Анотація. У науковій статті розкрито зміст трансформаційних змін, які виникають в умовах розгортання пандемії. Розглянуто основні тенденції трансформації міжнародного бізнесу під час світової пандемії та її наслідки на суб'єкти господарювання. Проаналізовано чинники трансформації міжнародного ладу.

Ключові слова: міжнародний бізнес, глобалізація, COVID-19, світова пандемія, трансформація, конкурентоспроможність, управління підприємством.

Summary. The article examines the main trends in the transformation of international business during the global pandemic and its impact on business entities. The content of transformational changes that arise in the context of the pandemic is revealed. The factors of transformation of the international system are analyzed.

Key words: *international business, globalization, COVID-19, global pandemic, transformation, competitiveness, business management.*

Актуальність теми. Доведено, що в світовій економіці, яка складається з окремих економік, виникають постійні зміни та виклики, спричинені глобалізаційними тенденціями та процесами. Міжнародний бізнес неминуче зазнає трансформацій. Масштаби операцій, що здійснюються в даній сфері, стрімко зростають та підвищують роль і значення суб'єктів міжнародного бізнесу в глобальній економіці. Це також актуалізує дослідження змін, що відбуваються. Суттєві зміни в даній сфері були спричинені масовим поширенням коронавірусної інфекції, котра понесла за собою наслідки для всієї глобальної економіки.

Метою статті є дослідження трансформацій міжнародного бізнесу під впливом світової пандемії.

Об'єктом дослідження є процес трансформації міжнародного бізнес-середовища.

Предметом дослідження є теоретичні основи та практичні аспекти формування процесу трансформації міжнародного бізнесу в умовах світової пандемії.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Провідні науковці та аналітики у своїх дослідженнях все частіше звертаються до проблематики ведення міжнародного бізнесу в умовах визначення впливу економічних, політичних, соціо-культурних чинників на згаданий сектор стало предметом вивчення в працях таких вчених, як В. Кокоріна [1], Е. Прушківська [2], А. Литвиненко [3], О. Довгаль та інші. Міжнародний бізнес в науковій літературі визначається як сукупність ділових операцій, пов'язаних з перетином кордонів і рухом товарів, послуг, капіталів, працівників; трансфером технологій, інформації і даних, а також керівництво виконавцями.

Результати дослідження. Дедалі більше експертів і політиків зауважують ознаки того, що пандемія COVID-19 поглибила кризу світоустрою та зумовила його подальшу трансформацію. Звісно що вона внесла свої корективи у розвиток багатьох галузей, секторів економіки та суспільства. Введені заходи соціального дистанціювання, обмеженість пересування та його наслідки спричинили втрати робочих місць і закриття підприємств, вимушене переведення на дистанційну роботу освітніх установ, погіршення благополуччя населення загалом тощо. Малі, середні та мікропідприємства, що становлять основу світової економіки, стали одними з найбільш постраждалих від коронавірусу суб'єктів внаслідок зниження попиту на їх послуги та продукцію, втрат доходів аж до подальшого закриття. У порівнянні з великими організаціями дані структури мають набагато менше ресурсів для подолання складних кризових періодів.

Змінюються також і тенденції світового виробництва, що визначатимуть розташування та масштаби міжнародного бізнесу. Після стрімкого зростання міжнародного виробництва, обумовленого політикою лібералізації та технологіями, темпи його починають сповільнюватись. Це спричинено поверненням протекціоністських тенденцій, поступовим поверненням норми прибутку на прямі іноземні інвестиції та скороченням капіталомісткості іноземного виробництва завдяки використанню нових технологій. В доповіді про світові інвестиції (ЮНКТАД) [7] наводиться перелік тенденцій, які в майбутньому визначатимуть напрями розвитку міжнародного виробництва та бізнес-середовища (табл. 1).

**Тенденції, які визначатимуть майбутнє міжнародного виробництва та
бізнес-середовища після COVID-19**

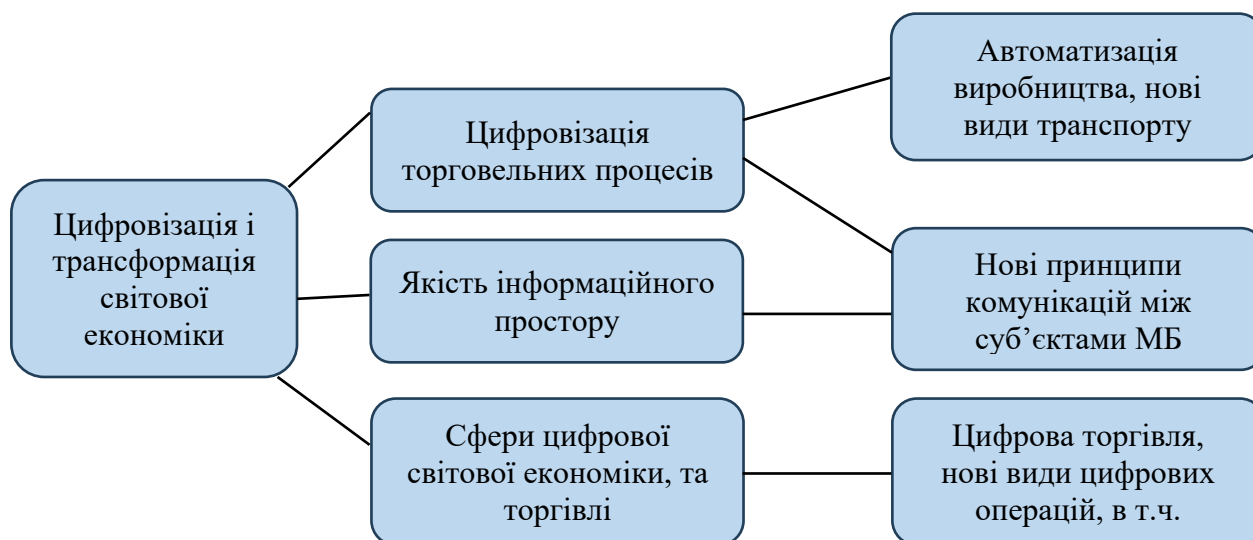
Сфера дії	Тенденції	Ключові моменти
Технології	Новітня робототехніка і штучний інтелект. Цифровізація ланцюга постачання. Технології 3D друку	Промислова автоматизація, системи штучного інтелекту. Платформи, хмарні технології, інтернет речей, блокчейн. Розподілене виробництво, масова індивідуальна адаптація і диференціація виробництва
Політика і економічне управління	Посилення державного втручання в політиці держави. Посилення протекціонізму в торгівлі та інвестиціях. Посилення регіонального, двостороннього і разового економічного співробітництва	Промислова політика, антимонопольна політика, податкова політика. Тарифи і нетарифні заходи, захист стратегічних і чутливих галузей. Торговельні угоди між окремими групами і по загальних питаннях
Стійкість	Заходи політики і регулювання, спрямовані на досягнення стійкості. Зміни в товарах і технологіях під впливом ринку. Вплив на фізичні ланцюги постачання	Основні «зелені» плани. Підвищення репутаційних ризиків і попиту на товари і послуги, вироблені на умовах стійкості. Заходи із забезпечення стійкості ланцюгів постачання, зміна джерел сільськогосподарських ресурсів

Джерело: [7]

Цілком очевидно, що COVID-19 вніс суттєві зміни до глобального бізнес-середовища. На міжнародні організації значно вплинули соціальні та економічні зміни у різних країнах у всьому світі. Виявлено декілька глобальних тенденцій що впливають на міжнародних підприємців. До цих тенденцій відносяться зміни у глобальному ланцюжку поставок, руйнування інститутів та мереж, цифровізація бізнесу, глобальні інновації в галузі охорони здоров'я, розвиток соціального підприємництва, розвиток стійкості та орієнтація на інноваційне підприємництво. Кожен із цих чинників по-своєму впливає на міжнародне підприємництво та швидко інтернаціоналізацію, створюючи як проблеми, так і можливості для підприємців.

Розглядаючи позитивні зрушення, які відбулися через поширення пандемії – це цифровізація бізнесу. Цифровізація бізнесу була однією з постійних тенденцій до COVID-19, яка дозволила багатьом глобальним підприємцям негайно розпочати свій бізнес на міжнародному рівні. Нові комунікаційні технології, доступність Інтернету та багато інструментів цифрового бізнесу дозволили компаніям легко вести бізнес на міжнародному рівні. Однак лише під час COVID-19, коли багато підприємців змушені були закрити чи скоротити свій бізнес, були повністю переосмислені методи роботи. Коли для людей стало неможливо працювати в офісі, ходити магазинами і навіть навчатися, цифрові технології змогли запропонувати інноваційні рішення, які до пандемії використовувалися лише першопрохідниками. Пандемія сприяла поширенню цифрових технологій. У той час як для деяких підприємців зуміли адаптуватися до «нової норми», інші адаптували свою діяльність до нових цифрових викликів і були змушені обмежити свою діяльність. Незалежно від того, чи вдасться компаніям адаптуватися до нової тенденції, цифровізація має безальтернативний характер, особливо для міжнародних компаній, які хочуть швидко вийти на глобальний рівень.

В свою чергу доцільно також охарактеризувати сутність цифровізації міжнародних економічних відносин, яка характеризується якісними змінами в самому інформаційному просторі, де відбувається комунікація між учасниками торгових відносин, такий процес детальніше відобразимо на рис. 1.

Рис. 1. Структура цифровізації міжнародних економічних відносин

Джерело: складено автором на основі [7]

Виникнення нових форматів спілкування, взаємодії та обміну інформацією дає змогу по-новому організувати сам процес здійснення торговельних операцій в світовій торгівлі, а також в міжнародному економічному просторі.

Тим самим, умови підприємництва, що змінилися, вимагали адаптації підприємницької поведінки. В умовах кризи COVID-19 це було особливо необхідно, оскільки багато глобальних стартапів доводилося здійснювати з дедалі більш обмеженими ресурсами та в дедалі більш нестабільному діловому середовищі.

Проте не можемо не згадати про негативні наслідки поширення пандемії, а саме суттєве скорочення бізнесу. Наслідки пандемії були найбільш критичні для ТНК зайнятих у сферах туризму, роздрібною торгівлі та громадського харчування. Наприклад, найбільша міжнародна мережа кафе швидкого обслуговування Starbucks Corporation втратила близько \$ 915 млн лише тільки за період 2019-2020 рр. В останньому звітному кварталі виторг Starbucks скоротився на 38%. Збиток досяг \$ 0,46 на акцію, у той час як роком раніше компанія повідомляла про прибуток \$ 0,78 на акцію. При

цьому, середній розмір чека зріс на 25%, тобто основні втрати пов'язані саме з падінням трафіку [4].

За даними звіту Світового банку про вплив COVID-19, 80% ТНК зазнали втрат прибутку в піковий 2020 рік, через причини напряду пов'язані з пандемією (табл. 2).

Таблиця 2

Втрати прибутку ТНК під час пандемії (2020 рік)

1	Toyota Motor Corporation	-	30 %
2	Starbucks Corporation	-	38 %
3	The Walt Disney Company	-	40 %
4	Wal-Mart Stores	-	60 %
5	The Boeing Company	-	70 %
6	Amazon	+ 80 %	(навпаки збільшила прибутки)

Джерело: складено автором на основі [8]

Раптове припинення масштабних обсягів діяльності спричинило втрату доходів та майже повне сповільнення темпів виробництва [5].

З послабленням карантинних обмежень більшість компаній повністю чи частково повернулись в звичний режим роботи в офісі. Однак, велика кількість керівників змінили свою позицію щодо дистанційної роботи, вони надають перевагу віддаленій формі роботи, у зв'язку зі зростанням показників ефективності. Нові технологічні рішення, серед яких є розроблення нових продуктів та послуг, чи пошук нових постачальників, або продаж через нові канали збуту, будуть приємним бонусом та доходом організацій. Тож варто сказати, що усі світові кризи циклічні, і кожна рано чи пізно має свій початок та свій кінець. Кожна велика криза закінчувалася технологічним вибухом та реструктуризацією економіки, переорієнтації її на нові форми та умови функціонування.

Однією з трансформацій міжнародного бізнесу є значні зміни в просторі міжнародної конкуренції. Для переходу на новий етап розвитку організацій, регулювання все більшою мірою відбуватиметься під впливом нових стандартів та норм, які можна поділити на дві категорії.

Перша категорія допомагає компаніям забезпечити відповідність новим вимогам ринку. В неї входять стандарти системи управління якістю, безпекою харчових продуктів, гігієною та безпекою праці та соціальною відповідальністю, а також стандарти, що застосовуються до конкретної продукції.

Друга категорія стосується безпеки, життєздатності та управління ризиками, що включає в собі управління безперервністю бізнес-процесів, управління в надзвичайних та кризових ситуаціях, а також безпека виробничо-збутових ланцюгів.

Великим попитом у організацій користуються системи, які дозволяють в режимі реального часу отримувати інформацію, необхідну керівництву для ухвалення стратегічних рішень, комплексного аналізу та моніторингу ризиків, пов'язаних із залученням третіх сторін.

Водночас, багато організацій хотіли б отримати адресну підтримку для вироблення спільного підходу до управління такими ризиками. Так, більшість компаній заручилися б зовнішньою підтримкою в одній або більше сферах управління ризиками в рамках взаємовідносин з контрагентами.

Висновки. Підсумовуючи, слід зазначити, що трансформація міжнародного бізнесу та бізнес-середовища в умовах глобалізації та пандемії – це надзвичайно складний та багатоаспектний процес. COVID-19 суттєво вплинув на міжнародний бізнес, і нам ще рано робити остаточні висновки. Виділені нами тенденції – поява нових організаційних форм міжнародного бізнесу; посилення ролі великих міжнародних корпорацій у міжнародному виробництві; активізація процесів діджиталізації; підвищення інноваційної активності міжнародних компаній – становлять лише частину тих характеристик, що визначатимуть подальшу еволюцію бізнесу в глобальному середовищі.

Однак вже сьогодні розуміння інтенсивності впливу цих змін на подальші перспективи функціонування компаній, що провадять міжнародну діяльність, дозволить реалізувати нові концепції провадження бізнесу на якісно новому етапі розвитку глобалізованої економіки.

Література

1. Кокоріна В.І. Консолідація міжнародного бізнесу в епоху глобалізації постіндустріальної цивілізації. URL: http://lib.khnu.km.ua/konfer_HNU/2019/index.pdf (дата звернення: 19.10.2023)
2. Прушківська Е.В., Третьякова К.О. Основи розвитку новітніх форм міжнародного бізнесу в умовах глобалізації. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2018. № 2. С. 119–125. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2018_2_15 (дата звернення: 19.10.2023).
3. Литвиненко А. О., Литвиненко О. Д. Трансформація світового ринку в умовах глобалізації. Розділ 3. Параграф 3.1, 3.2., 3.3 / Міжнародні економічні та суспільні відносини: стан, проблеми, перспективи розвитку : монографія / за ред. Л. М. Савчук, М. В. Корнеєва. Дніпро : Пороги, 2021. С. 69-110. (дата звернення: 20.10.2023).
4. Klein D. COVID-19 Has Cost Starbucks \$915 Million So Far. QSR. 2020. URL: <https://www.qsrmagazine.com/finance/covid-19-has-cost-starbucks-915-million-so-far> 23.10.2023 (дата звернення: 25.10.2023).
5. The Covid-19 Shock to Developing Countries: Towards a — whatever it takes programme for the two-thirds of the world’s population being left behind. *Конференція Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку*. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/gds_tdr2019_covid2_en.pdf (дата звернення: 26.10.2023).

6. Управління ризиками третіх сторін у 2021 році. *Deloitte*. 2021. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk.html> (дата звернення: 26.10.2023).
7. World Investment Report 2022. *UNCTAD*. URL: <https://unctad.org/webflyer/world-investment-report-20217> (дата звернення: 26.10.2023).
8. Profits and the pandemic: As shareholder wealth soared, workers were left behind 2022. URL: <https://www.brookings.edu/articles/profits-and-the-pandemic-as-shareholder-wealth-soared-workers-were-left-behind> (дата звернення: 01.11.2023).